

Katekista

Mga Tulang-Pananaliksik Hango sa
National Catechetical Study (NCS) 2016-2018

ni **CLARENCE M. BATAN**

Orihinal na isinulat sa **Filipino** at isinalin sa sampung wika.

Mga Tagasalin

Bikol
Erlinda Balaoro
Ma. Danielle Villena

Bisaya
Fr. Nelson S. Plohimon, OAR
Ma. Cecilia L. Balajadia
Msgr. Maximo Sarno

Hiligaynon
Ray Anthony Bofill
Fr. Nelson S. Plohimon, OAR
Cynthia P. Tendencia

Ibanag
Fr. Carlos C. Villanueva

Ilocano
Fr. Carlos C. Villanueva
Florence C. Navidad
Rolando O. Dela Cruz

Kapampangan
Charles Henry C. Espiritu

Pangasinan
Norma Villapa
Corazon Q. Targa

Waray
Ma. Joselyn Año-Cabato
Gloria Año-Oray

English
Luciana L. Urquiola
Jeanette P. Grajo

Español
Abigail T. Pagalilauan

KWENTO NG DISENYO NG PABALAT AT LAYOUT

Ang pabalat ng libro ay dinisenyo ni **Romel G. Sencio**, isang freelance research assistant, multimedia artist, photographer, at videographer. Siya ay nagtapos ng *Bachelor of Arts in Sociology* sa *Mindanao State University – Iligan Institute of Technology* at sa kasalukuyan ay isang *online-based research assistant* ng *NCS 2021: PARI Project* sa University of Santo Tomas.

Mula sa inspirasyon ng logo ng *NCS 2021: PARI Project*, makikita sa pabalat ang ginuhit na kalapating sumisimbolo sa Banal na Espiritu Santo na lumulukob sa salitang *Katekista* na waring malikot na nagsasayaw sa paikot na *paint brushes* na may mga kulay na berde, kayumanggi, at dilaw. Ang berde ay opisyal na kulay ng *NCS 2021* hango sa logo ng *CBCP-ECCCE*. Ang kayumanggi ay sumisimbolo sa kulay ng balat ng mga Pilipino . Ang dilaw ay sinasagisag ang kulay ng Simbahang Katoliko at ng UST. Sa kabuuan ng layout, makikita ang paglalaro ng mga kulay na ito gamit ang *paint brushes* na kumakatawan sa mapagkumbaba at makahulugang galaw ng buhay ng mga katekistang naging respondents sa pag-aaral na ito.

Katekista

Mga Tulang-Pananaliksik Hango sa
National Catechetical Study (NCS) 2016-2018

ni **CLARENCE M. BATAN**

Orihinal na isinulat sa **Filipino** at isinalin sa sampung wika.

2020

Prepublication Online Draft | April 2020

Dahil sa COVID-19 pandemic, naantala ang paglilimbag ng libro. Bilang pasasalamat, pagkilala at panalangin sa mga katekista at Simbahang Katoliko sa pagdiriwang ng *Pasko ng Pagkabuhay* sa taong 2020, ang malaking bahagi ng libro ay isinapubliko *online* sa labing-isang wika. Ang encrypted PDF files ay *secured*, at maaring i-download sa www.ncs2021pariproject.com ngunit hindi pwedeng i-print, i-edit o baguhin. Ang anumang pagkakamali ay hindi sinasadya at pananagutan ng may-akda at mga tagasalin. Maaaring ipahatid ang anumang komento o suhesyon sa ncs2021pariproject@gmail.com.

Karapatang-ari © 2020

Ng *Catholic Bishops' Conference of the Philippines (CBCP) – Episcopal Commission on Catechesis and Catholic Education (ECCCE); University of Santo Tomas' Research Center for Social Sciences and Education (RCSSSD)* at ni *Clarence M. Batan*.

Reserbado ang lahat ng karapatan, kasama na ang karapatan sa muling paglilimbag at paggamit sa anumang anyo at paraan maliban kung may nakasulat na pahintulot mula sa mga may hawak ng karapatang-ari.

Disenyo ng libro
ni *Romel G. Sencio*

Ang *National Catechetical Study (NCS) 2016-2018* at *NCS 2021: Pastoral Action Research and Intervention (PARI) Project* ay mga komisyong-pananaliksik ng *Catholic Bishops' Conference of the Philippines (CBCP) - Episcopal Commission on Catechesis and Catholic Education (ECCCE)* sa *University of Santo Tomas' (UST) Research Center for Social Sciences and Education (RCSSSD)*. Ang pondo sa pananaliksik ay ipinagkaloob ng *Porticus Asia, Ltd.*, UST at CBCP.

MGA NILALAMAN

Handog III ■

Pasasalamat IV ■

Prologo

Katekista, Katekesis, Katoliko VIII ■

Paanyaya

Kwentong-Katekista X ■

Panimula

*Ang Tulang-Pananaliksik:
Sulyap, Suri't Subok sa Sosyolohiya
ng mga Katekistang Pilipino* XIII ■

Pahinungod

*Ang Hamon at Yaman ng Pagsasalin
sa Proyektong NCS 2016-2018* XIV ■

MGA TULANG-PANANALIKSIK

Filipino F1 ■

Bikol Bk1 ■

Bisaya Bs1 ■

Hiligaynon H1 ■

Ibanag Ib1 ■

Ilocano Ic1 ■

Kapampangan K1 ■

Pangasinan P1 ■

Waray W1 ■

English Eng1 ■

Español Esp1 ■

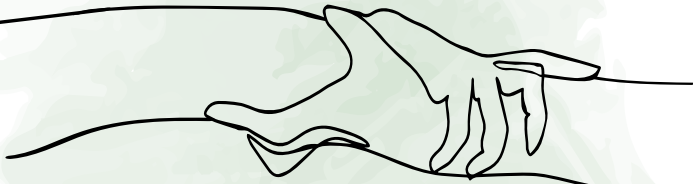
Epilogo

Ang Yaman at Mga Hamon ng Katekistang-Lingkod XVII ■

Mga Tagasalin XVIII ■

HANDOG

Para sa mga minamahal naming
Mga Katekistang Pilipino

Sa aming pananaliksik, ang mga **KATEKISTA** ang maituturing nating natatagong “K” ng ating simbahan.

Hindi “karapatan”, “kapakanan” o “kakayanan” kundi “kayamanan”.

Ang mga **KATEKISTA** ang maituturing ng natatagong **KAYAMANAN** ng ating simbahan.

Alagaan po natin sila.

NCS Research Team
UST RCSSD

PASASALAMAT

Ang librong ito ay bunga nang halos apat na taong pagdalaw (2016-2020) sa iba't ibang *Ecclesiastical Territories (ETs)* sa buong Simbahang Katoliko ng ating bansa. Mula Aparri hanggang sa Basilan, samu't saring mga naglilingkod sa ating Simbahan ang aming nakadaupang-palad – nakausap, nakakuwentuhan, at higit sa lahat, nabahaginan ng mga *research finding* ng *National Catechetical Study (NCS) 2016-2018* na ang focus ay tungkol sa mga buhay ng mga Katekistang Pilipino. Isa sa pinakagustong bahagi ng aming presentasyon ay ang mga tulang-pananaliksik.

Kaya't sa ngalan ng *Catholic Bishops' Conference of the Philippines (CBCP) – Episcopal Commission on Catechesis and Catholic Education (ECCCE)* sa pamumuno ni Bp. Roberto C. Mallari, DD, at ng *University of Santo Tomas' (UST) Research Center for Social Sciences and Education (RCSSSED)*, ang NCS Research Team ay lubos na nagpapasalamat sa mga sumusunod:

- Sa pamunuan ng CBCP sa pangunguna ni Abp. Ramon Valles ng Archdiocese of Davao, at lahat ng kasamang mga obispong tumulong at kumalinga sa aming pananaliksik;
- Sa mga bumubuo ng technical working group at advisory council ng CBCP-ECCCE sa nakaraang apat na taon (2016-2020) lalo na kina Msgr. Gerry Santos, Fr. Ernesto de Leon, Sr. Ma. Jesusa Enginco, O.P, Annalee Tenefrancia, at sa maraming consultant at lider kateketikal na nagbigay ng suporta sa NCS;
- Sa pamunuan ng UST, mula sa aming Rector na taos-pusong tumulong upang maisakatuparan ang NCS, si Fr. Herminio V. Dagohoy, O.P.; ang kasalukuyang Rector Fr. Richard G. Ang, O.P.; ang aming consultant at taga-suporta, Fr. Pablo T. Tiong, Vice Rector for Religious Affairs; ang Dominican community; ang mga taga-pamuno sa pananaliksik na sina Prof. Maribel G. Nonato, PhD, Vice Rector for Research and Innovation, Prof. Belinda de Castro, PhD, RCSSSED Director; kasama rin ang tulong-suporta ng aming mga kapwa-mananaliksik sa RCSSSED at mga administrative staff na sina Ma. Carmelita Santos at Arabella San Agustin-Mejorada; at inspirasyon ng mga kasama namin sa Faculty of Arts and Letters sa pamumuno ni Dean Marilu R. Madrunio, PhD; sa Department of Sociology, at sa buong kolehiyo;

- Sa lahat ng mga naging bahagi ng NCS research team mula sa UST – ang unang grupo ng mga mananaliksik mula 2016-2018 na sina Joan Christi S. Trocio-Bagaipo, Florence Co Navidad, Ma Cecilia L. Balajadia, Louell V. Baldoza, Dennis Ian B. Sy, Joanne C. Santiago, Arthur Ace B. Malatag; at ang lahat ng naging bahagi ng NCS 2021 na sina Ma. Cecilia L. Balajadia, Florence Co Navidad, Heiden Anorico, Ruth DL. Andaya, Ma. Danielle Villena, Jaycar Espinosa, Tisha Isabelle M. de Vergara, at mga nagbigay-tulong na sina Kristine Meneses, Joanne C. Santiago, Debbie Mariz Manalili, Emmanuel I. Bernardino, Ina Francesca G. Deuna at Mary Camille S. Cabatu; gayundin ang aming mga Sociology research assistants na sina Riva Charlene Caragdag, Jovilu Ann Corpuz, Mark David Derayunan, Ninna Sandra F. Fernandez, Celda Palma, Romer Harvey Salud, at Denise C. Tumaneng;
- Sa mga guro, estudyante, seminarista, pari, madre, at layko mula sa iba’t ibang ET, na nagsilbing mga research assistant, survey enumerator, encoder, transcriber, proof-reader, at iba pang gawaing-pananaliksik;
- Kay Romel G. Sencio, sa pagpapaunlak na magdisenyo ng una niyang libro; ang iyong sining at talento ay tunay na nadama sa bawat pahina ng librong ito;
- Sa mga nagsalin ng mga tulang-pananaliksik sa sampung wika na sina Erlinda Balaora at Ma. Danielle Villena (Bikol); Fr. Nelson S. Plohimon, OAR (Bisaya at Hiligaynon); Ma. Cecilia L. Balajadia at Msgr. Maximo Sarno (Bisaya); Ray Anthony Bofill at Cynthia P. Tendencia (Hiligaynon); Fr. Carlos C. Villanueva (Ibanag at Ilocano); Florence C. Navidad & Rolando O. Dela Cruz (Ilocano); Charles Henry C. Espiritu (Kapampangan); Norma Villapa at Corazon Q. Targa (Pangasinan); Ma. Joselyn Año-Cabato, Gloria Año-Oray (Waray); Luciana L. Urquiola at Jeanette P. Grajo (English); Abigail T. Pagalilauan (Español) at sa mga iba pang tumulong sa proseso ng pagsasalin at unang nakasilip ng *translation drafts* na sina Cecilia Medina (Filipino); Fr. Jupe Garalde (Bikol); Sr. Lydia Perales, TDM, Fr. Roy F. Mejias, at Phoebe Zoe U. Sanchez (Bisaya); Edith R. Banguilan at Wilma T. Aggabao (Ibanag); Ruth Rivera at Keith Joven (Kapampangan); Fr. Pablo T. Tiong, O.P., Fr. Benedict Villapa, Fr. Reynor Munsayac, O.P., Jefferson S. Aquino, Bro. Wilhelm Boñon at Korina Carla Targa - Boñon, (Pangasinan); Sr. Mariben M. Espinosa, LGC, at Fr. Cyril Caliba (Waray);
- Sa mga naglaan ng pondong-pananaliksik - ang CBCP sa pangunguna ng ECCCE, iba’t ibang Ecclesiastical Territories, UST,

at international research grant mula sa Porticus Asia, Ltd.;

- At higit sa lahat, sa mga Katekistang nagpaunlak na ang kanilang buhay ay maisiwalat, masuri, maisalaysay at maikwento sa NCS tulad ng metodong tulang-pananaliksik sa librong ito.

Hindi man namin maisa-isang mapangalanan ang mga libu-libong Simbahang-lingkod na naging instrumental upang mabuo ang librong ito, sigurado po kaming sa pamamagitan ng aming dalanging-pasasalamat, ang Poong Maykapal na po ang maghahatid sa inyo ng biyaya at pagpapala. Amen.

Clarence M. Batan

Abril 7, 2020

Prologo

Katekista, Katekesis, Katoliko

ni **Clarence M. Batan**

Project Lead, NCS 2016-2018

Principal Investigator, NCS 2021: PARI Project

Sa gitna ng *COVID-19 pandemic* na sadyang nagpatigil ng ating mga karaniwang-gawain dulot ng malawakang *Enhanced Community Quarantine (ECQ)*, minarapat ng *NCS 2021: PARI Project Research Team* na ilunsad ang prepublication online draft version ng librong ito upang tugunan ang tatlong mahahalagang dahilan.

Ang unang dahilan ay ang libu-libong mga Katekistang napakinggan na ang mga tulang-pananaliksik sa aming mga research presentation sa buong bansa. Madalas, humihingi sila ng kopya nito para ibahagi sa kanilang kapwa-katekista, mga ka-parokya, kasama sa organisasyon, sa pamayanang kanilang kinabibilangan, at sa kanilang mga kapamilya. Pangako namin na ilalathala namin ito at isasapubliko upang masulyapan nila sa mga taludtod ng mga tula - ang buhay at kahulugan ng kanilang pagiging katekista, at kung bakit sa aming pananaliksik, sila ay itinuturing naming mga natatagong kayamanan ng ating simbahan.

Ikalawa ay ang nakaaantig na mga reaksiyon ng mga unang nakabasa, nakasulyap, nakarinig ng mga tulang-pananaliksik. Samantalang ang *qualitative technique* na ito ay ginagamit na sa ilang disiplina ng agham panlipunan, maraming nagulat na pwedeng gamitin ang porma ng “tula” upang katawanin ang datos mula sa pananaliksik. Tradisyunal na *social statistics* at naratibo gamit ang *coded-quotations* ang una naming ginamit sa presentasyon sa mga katekista. Tanggap at may pagsang-ayon naman ang mga katekista sa mga *research finding* pero mas gusto nila ang mga kwentong hango sa mga *interview* at *focus group* sa likod ng mga numero at *bar charts*. Kaya gamit ang mga literatura, kwento, *codes*, *field notes*, at iba pang materyales, sa maraming pagsubok, sinuri ko ang mga datos, pumili ng mga *codes* upang malaman ang tema ng isang *research finding* na kakatawanin sa iilang piling salita na bubuo sa isang “tula”. Ang tulang ito ay hindi kathang-isip o dulot ng isang inspirasyon. Bagkus, ito ay non-fiction, mula sa datos, mga *codes* at tema ng pananaliksik. Ang buod at kaluluwa ng pagsusulat ng tula ay hindi ang magtago ng kahulugan ngunit upang maisiwalat ang akma at totoong realidad ng sinasaliksik. Na sa iilang piling salita, sa pagpinta ng *research finding*, huhugutin ang mga kulay mula sa datos habang pababayaan ng mananaliksik na ang katotohanan ang mangusap, magsabi, at magpaliwanag sa bawat taludtod ng tula. Ito ang mga tulang-pananaliksik na sa mga katekista ay nagbabadya ng waring bagong metodo ng katekesis. Obserbasyon namin,

mukhang matagal nang naghihintay ang mga katekista na magkaroon sila ng mga bagong *catechetical material* at *module* para mas epektibo nilang harapin ang hamon ng katekesis at new evangelization.

Ang ikatlo at panghuling dahilan ay tungkol sa ating mga Katoliko, partikular tayong mga Katolikong Pilipino. Sa aming pag-ikot sa bansa, sa maraming mga simbahan, madalas una kaming naeengganyo sa ganda ng mga istruktura ng mga katedral at mga bahay-dalanginan. Ngunit matapos naming makausap ang mga katekista, doon namin laging nababanaag ang tunay na “Simbahan”. Ang simbhang may malaking letrang ‘S’, dahil ang mga katekista ay tunay na nagpapamalas ng malalim na kahulugan ng pagka-Katoliko – ang tunay na maglingkod sa Panginoon nang walang bayad, maglaan ng panahon at talento kahit limitado, mag-aral at magturo ng tungkol sa pananampalataya, at hikayatin ang marami na maging bahagi ng isang pamayanang Kristiyano na yinayakap ang mga doktrinang pang-Katoliko. Ang mga katekista ay mahalagang bahagi sa pagbubuo ng Simbahang Katoliko. Mahalagang alagaan natin sila at mas mahalagang matanto kung paanong mas marami sa atin ang susunod sa kanilang mga yapak upang maglingkod din bilang katekista. Dahil bilang mga Katoliko, lahat tayo ay tinatawag na maging katekista.

Hindi po perpekto ang *prepublication online draft* na ito. Bukas ito sa mga pagbabago at suhesyon. Inilathala po namin ito sa ganitong *format* bilang pasasalamat, pagkilala at panalangin sa mga katekista at Simbahang Katoliko sa pagdiriwang ng *Pasko ng Pagkabuhay* sa taong 2020. Ang malaking bahagi ng libro ay isinapubliko online sa labing-isang wika. Ang encrypted PDF files ay *secured*, at maaaring i-download sa www.ncs2021pariproject.com ngunit hindi pwedeng i-print, i-edit o baguhin. Ang anumang pagkakamali ay hindi sinasadya at pananagutan ng may-akda at mga nagsalin. Maaaring ipahatid ang anumang komento o suhesyon sa ncs2021pariproject@gmail.com.

Nawa’y ang handog na ito, ang *KATEKISTA: Mga Tulang Pananaliksik hango sa National Catechetical Study (NCS) 2016-2018* ay mabasa ng maraming nais malaman ang dahilan kung bakit hanggang ngayon, buhay na buhay pa rin ang pananampalatayang Katolikong Kristiyano sa bansang Pilipinas.

Paanyaya Kwentong-Katekista

ni Bishop Roberto C. "Bobet" Maillari, DD

Chair, CBCP-ECCCE

Bishop, Diocese of San Jose de Nueva Ecija

Simula pa noong 2016, nang muling inilunsad ang National Catechetical Study ng *Catholic Bishops' Conference of the Philippines (CBCP) - Episcopal Commission on Catechesis and Catholic Education (ECCCE)* na kasalukuyan kong pinamumunuan, naging daan ang pananaliksik na ito upang kilalanin ang mga bayaning Katekista na walang sawang pumupunta sa mga pampublikong paaralan upang magturo ng mahahalagang aral tungkol sa ating Panginoong Hesukristo, sa mga sakramento, at sa marami pang bagay tungkol sa ating buhay-pananampalataya bilang mga Katoliko. Lalo ko pang nakita ang halaga nila kapag naalala ko ang nakakatuwang kwento ng aking mahal na Tatay.

Ang aking Tatay ay ulilang lubos simula pa noong pitong taong gulang siya. Kwento niyang may bahid na lungkot sa akin,

"Anak, hindi madali ang maging ulila, para bang nasa dilim ka palagi dahil walang matandang tumutulong at gumagabay".

Pero waring gumaan ang lahat noong una niyang nakilala ang Panginoon sa pamamagitan ng kanyang Tiyo na isang Katekista. Ito ang masayang alaala ni Tatay sa kanyang unang katekista:

"Ang aking Tiyo ang unang nagturo sa aking magdasal ng *Ama Namin*. Habilin niya sa akin, kapag litong-lito ako at hindi ko alam ang aking gagawin, pumunta lang daw ako sa simbahan, humarap sa altar at magdasal ng *Ama Namin* nang paulit-ulit. At magbuhat noon, kapag ramdam ko ang bigat ng mga problemang aking pinagdaraan, ito ang aking ginagawa – ang paulit-ulit na dasalin ang *Ama Namin*. At walang mintis! Anak, kapag nararanasan ko ang dilim sa akin buhay, lumiliwanag ang anumang suliranin, matapos akong magdasal, at nalalaman ko kung ano ang tama kong gawin."

"At ang isang kalituhan sa aking buhay na labis na nagbigay sa akin ng takot at pangamba ay noong malapit na akong ikasal sa iyong Nanay. Naku, nakaramdam ako nang malaking takot noon dahil sa nangyari sa aking buhay na naulila akong maaga. Naisip kong baka mamatay agad ako at ang aking mapapangasawa. Magiging mahirap ang sitwasyong ito para sa aming magiging mga anak. Ayaw ko silang maging ulila tulad

ko. Dahil dito, nagbalak talaga akong umurong sa aming kasal. Sobrang takot ang aking nadama noon.”

“Pero tulad ng habilin ng aking Tiyong katekista, dumalaw ako sa simbahan at doon, paulit-ulit kong dinasal ang *Ama Namin*. Anak, habang nagdarasal, doon ko nadama ang kapayapaan at nadama ko na gusto ng Diyos na pakasalan ko ang Nanay mo.”

“Yan ang istorya ng simula ng aming pagmamahalan ng iyong Nanay at kayong aming mga anak.”

Sa kwentong ito ni Tatay, nabatid ko ang kahalagahan ng simpleng pagdarasal na natutunan niya mula sa isang katekista. Totoo nga, pabiro ko lang naisip na kung nagpatalo si Tatay sa takot na kanyang naramdaman noon, hindi sila nagkatuluyan ni Nanay. At kung nangyari iyon, wala kami sa mundong magkakapatid. At walang Bobet na magpapari!

Ako din ay may personal na karanasan sa aking naging katekista. Mga Grade 4 ako noon, marahil para mas mapalapit kami sa simbahan, nang narinig kong sinabi sa amin sa klase na,

“Kapag nagpari kayo pupunta sa langit ang inyong mga magulang”.

Parang may kumurot sa aking puso at iyon ang simula ng aking bokasyon, na kung saan, nagising ang pagnanasa kong maging pari. Kaya pagkauwi ko, sinabi ko agad sa aking mga magulang,

“Tay, Nay, gusto ko pong magpari”.

At dahil dito, agad-agad namang binigay sa akin nila Tatay ang pananagutan na mamuno sa pagdarasal ng rosaryo ng aming pamilya.

Kaya pagka-graduate ng Grade 6, na-surpresa ako na nakipag-appointment pala ang aking mga magulang sa dating Rector ng *Mother of Good Counsel Seminary*, ang butihing si Archbishop Emeritus Paciano B. Aniceto, DD, para sa aking intensyon. Nakakatuwang alalahanin na sa aming salu-salong kainan kaharap si Father Rector, tinanong niya ako kung bakit gusto kong maging pari. Agad kong tugon,

“Dahil gusto ko pong pumunta sa langit ang aking mga magulang.”

Nang marinig ang aking kuwento ng isang kaibigang pari na kasama namin sa seminaryo, minsang nagkukuwentuhan kami, agad niyang sinabing,

“Oo nga naman, iyan ang punto talaga ng pagpapari, ang aral ng pagliligtas, unang-una ng ating mga magulang at pamilya.”

Nakagagaan ng loob na isiping noong naging pari na ako, sa lahat ng pagdiriwang ko ng misa, sa maraming pagkakataon, kasama ko ang aking magulang, lalo na si Tatay. Naku gaano mang kalayo ang aking pagmimisahan, si Tatay ang kasama kong naglalakbay. Kasama ko ang aking mga magulang sa aking misyon bilang pari, walang mintis ang kanilang pagdarasal sa aking bokasyong maglingkod sa simbahan. Lalo na noong naging Obispo ako. Sa maraming taon, sila ang kasama kong magmisa, magdasal, at maglingkod sa simbahan hanggang sa mga panahong dinapuan sila ng sakit at panghihina. Hindi nga sila pinaghiwalay agad ng Panginoon, walang naulila sa amin nang maaga taliwas sa takot at karanasan ni Tatay dahil biniyayaan ang aking mga magulang nang mahaba at makabuluhang buhay kapiling kami – ang kanilang unang simbahan.

Sa huling bahagi ng buhay ng aking mga magulang, maraming beses ko silang naipagdasal at napagkalooban ng sakramento ng pagpapahid ng langis sa maysakit. Masakit mang mawala sila sa mundo ngunit hinding-hindi ko makakalimutan ang hindi mabilang na dami ng taong nakiramay noong sila ay namatay. Sa rami ng nagdasal, nagmisa at nakiisa, nasabi ko sa sariling inaalala ang katekistang unang nagmulat sa akin ng aking bokasyon,

“Tama nga ang aking gurong Katekista, pupunta nga sa langit ang mga magulang ko!”.

Ito po ang aking paanyaya sa lahat nang mabibigyan ng pagkakataong basahin at pagnilayan ang librong ito, ang koleksyon ng mga tulang-pananaliksik hango sa mga datos ng buhay ng mga katekista batay sa *NCS 2016-2018* na sinulat ni Dr. Clarence M. Batan na mula sa Filipino ay isinalin sa sampung wika.

Tunay ngang maituturing na kayamanan ng ating Simbahan ang mga katekista, kaya mabuti pong ipagkaloob natin sa kanila ang tamang pagpapahalaga, pagkilala at paggalang. Mabuhay po ang ating mga katekista sa buong Pilipinas!

Nawa’y sa bawat tulang inyong mababasa, isang dasal din ang inyong masambit – para sa ating mga katekista, para sa ating Simbahang Katoliko.

Pagpalain tayong lahat ng Poong Maykapal kasama ng ating Mahal na Inang Maria, Amen.

Panimula

Ang Tulang-Pananaliksik: Sulyap, Suri't Subok sa Sosyolohiya ng mga Katekistang Pilipino

ni **Clarence M. Batan**
Project Lead, NCS 2016-2018
NCS 2021: PARI Project Principal Investigator

***Antabayanan ang laman ng bahaging ito na isasapubliko online kapag ang texto ay handa nang ibahagi.

Pahinungod

Ang Hamon at Yaman ng Pagsasalin sa Proyektong NCS 2016-2018

ni Joan Christi S. Trocio-Bagaipo

Project Co-lead, NCS 2016-2018

Filipino ang pangunahing wikang ginagamit sa gawaing katekesis sa Pilipinas. Ang mga sangguniang ginagamit para sa pagsulat ng mga modyul sa pagtuturo ay mga salin ng orihinal na nakasulat sa English. Ilan sa mga ito ay ang *Katesismo ng Iglesia Katolika* na salin ng orihinal na *Catechism of the Catholic Church* at ang *Katesismo Para sa mga Pilipinong Katoliko* na siya namang salin ng *Catechism for Filipino Catholics*.

Kaugnay ng pagtalakay sa usaping katekesis sa bansa na gamit ang wikang Filipino, dagli nating silipin ang kasaysayan ng pagsasalin sa Pilipinas. Ayon kay Almario (2015) ng *Komisyon ng Wikang Filipino*, “kasintanda ng limbag ng Filipinas ang pagsasalin (p. 67).” Unang nailathala ang akdang isinalin na pinamagatang *Doctrina Christiana* (1593), na naglalaman ng mga dasal at tuntunin ng Simbahang Katolika na kinailangan sa pagpalaganap ng Kristiyanismo sa mga bagong sinakop na kapuluan. Binanggit ni Almario na ito ang “naging sagisag ng misyon at direksyon ng pagsasalin (p. xvii)” sa ilalim ng Rehimeng Espanyol. Dagdag pa niya, “naging masigasig ang mga misyonero sa pagsasalin ng mga akdang Kristiyano tungo sa mga nasakop na wikang katutubo (p. xvii).”

Hindi na bago ang paggamit ng mga sangguniang nakasalin sa wikang Filipino mula sa orihinal na teksto sa larangan ng pananampalatayang Katoliko sa ating bansa. Ito ay alinsunod na rin sa sinasaad sa dokumento ng *Second Vatican Council* na pinamagatang *Sacrosanctum Concilium*. Kinilala ng naturang dokumento ang paggamit ng *Mother Tongue* (MT) o Unang Wika sa Misa, o maging sa pagbibigay ng mga sakramento at maging sa iba pang bahagi ng liturhiya. Sa pagkilala ng MT, hindi maaring makaligtaang banggitin na binigyang diin ng dokumento na ang pagsasalin, na may layong gamitin ang isinalin sa liturhiya mula sa wikang Latin tungo sa MT, ay nangangailangan ng pahintulot ng mga pinuno ng mga teritoryong eklesiastiko (Pope Paul VI, 1963).

Sa loob ng dalawang taon (2016-2018) napatunayan kong tunay na mahalaga ang wikang ginagamit sa katekesis, at higit na mahalaga na naituturo ang pagkakatekesis sa wikang naiintindihan ng mga tinuturuan o ang tinatawag nating *catechized*. Naging mapalad akong mapabilang sa isang grupo ng mga mananaliksik na naatasang gawin ang *National Catechetical Study (NCS) 2016-2018*, isang pag-aaral sa buhay ng mga

katekista sa ating bansa. Isa sa pinakamatingkad na *finding* ay ang gamit ng MT sa pagtuturo ng katekesis. Maraming mga katekistang nakapanayam namin ay nagsabing ang mga modyul na ginagamit sa katekesis ay nakasulat sa wikang Tagalog o kaya ay sa English. Kung kaya't nang itanong kung anong wika ang nais nilang gamitin sa katekesis kung sakaling magbabago ng mga modyul, marami ang nagsabing mas makabubuti kung ito ay nakasulat sa lokal na wikang ginagamit nilana mas higit naiintindihan ng kanilang mga tinuturuan.

Taong 2017 nang sinimulang gawan ng tulang-pananaliksik ni Dr. Clarence Batan, ang *Project Lead* ng *NCS 2016-2018 Research Team*, ang mga datos na nakalap mula sa mga *survey*, *focus group discussion* at *interview*. At bilang pagtugon sa kahilingan ng mga nakararaming lumahok sa pag-aaral na sana ay maisulat sa kanilang wika ang mga maaaring gamiting materyales sa pagtuturo, sinimulan ang proyektong pagsasalin ng mga tula na nakasulat sa Filipino, patungo sa iba't ibang wika. Ang layuning mas mailapit ang kwento sa mga nakaranas nito sa pamamagitan ng pagsulat nito sa kani-kanilang wika ay naayon sa nakuhang *finding*.

Sa librong ito, ang mulaang wika na Filipino ay naisalin sa sampung natunguhang wika; ang Bikol, Bisaya, Ibanag, Ilocano, Hiligaynon, Kapampangan, Pangasinan, Waray, English at Español. Ang mga tagasalin ay aming nilapitan namin, pinaliwanagan ng proyekto, lahat, ginawa ang pagsasalin nang bukal sa kanilang loob bilang mga volunteer. Lahat ng mga tagasalin ay bahagi ng *catechetical ministry* o akademya kaya't batid nila ang gawaing-katekesis.

Para sa librong ito, ang pagsasalin ay isang subok sa gawaing naglalayong mas ilapit ang mga isinulat na tula sa hinuha at kamalayan ng mga totoong nakaranas ng mga kwentong isinatula. Dahil ito ay isang pagtatangka, may mga hamon itong kinaharap.

Tatalakayin ng bahaging ito ng libro ang mga hamong kinaharap sa pagsasalin ng tula. Ako bilang kasama sa buong proseso ng pag-aaral ng *NCS 2016-2018*, mula sa pagbuo ng konsepto nito, sa pagbalangkas ng mga gabay-tanong, hanggang sa aktwal na pangangalap ng datos at pagbabalik ng mga *finding* sa mga katekista.

Habang binabasa ko ang mga tula sa mulaang wika, nagiging buhay ang mga kwento. Nung binabasa ko ang mga salin, lalo't iyong aking naiintindihan, tulad ng Bisaya na aking Unang Wika, at Hiligaynon na isa sa mga pangunahing wikang ginagamit namin sa bayang aking kinalakhan, nakita at naramdaman ko, na naging madali ang gawaing pagsasalin, na hindi alintana ang mga teknikal na aspeto ng disiplina, sapagkat nasa kamalayan ng tagasalin ang dalisay na layuning mas maintindihan ng mga

katekista, ng mga tinuturuan at maging ng mga lider ng gawaing kateketikal dito sa ating simbahan ang totoong nangyayari sa estado at pagsasagawa ng katekesis sa ating bansa. Ngunit, tulad ng anupamang gawain, may mga hamon ding kinaharap ang pagsasalin ng mga tulang pananaliksik. Ibabalangkas ng bahaging ito ng libro ang dalawang pangunahing hamon; una, ang kaibahan ng mulaang wika at ang tunguhang wika at ikalawa, ang mga hamong teknikal tulad ng pagsusukat at pagtutugma at ang pagsasalin ng mga katawagang teknikal sa gawaing kateketikal.

Bibigyang diin naman ng bahaging ito ng libro, na bagaman may mga hamon, tunay na may dalang yaman ang pagsasalin ng mga tulang pananaliksik. Tunay na maipagmamalaki ng proyektong ito ng pagsasalin ang pagkakaroon ng matibay na patunay na magbubunsod sa mga pinuno ng mga gawaing kateketikal ng ating simbahan ang paglapit ng mga modyul at materyales na ginagamit sa katekesis sa panlasa, kamalayan, at mundo ng mga katekista at ng mga tinuturuan nito.

Mahalaga ang wika sa pagpapalalim ng ugnayan kay Hesus na pangunahing layon ng katekesis (CT5). Sa epektibong paggamit nito, mas naisasabuhay sa lipunang ginagalawan ng mga katekista kasama ng mga naturuan nila ang pagpapatuloy ng misyong ipalaganap ang *Mabuting Balita*. Ang pagtingin na ito sa kahalagahan ng Unang wika sa katekesis ay binigyang diin ni Pope Francis sa kanyang Apostolic exhortation na *Evangelii Gaudium* (EG), kung saan nabanggit niya ang halaga ng Unang wika o Mother Tongue sa pagpapalalim ng pananamplata. Anya,

“... This language is a kind of music which inspires encouragement, strength and enthusiasm” (EG 139).

****Antabayanan ang laman ng bahaging ito na isasapubliko online kapag ang texto ay handa nang ibahagi.*

Mga Sanggunian

Almario, V. (Ed.). (2015). *Introduksiyon sa Pagsasalin: Mga Panimulang Babasahin Hinggil sa Teorya at Praktika ng Pagsasalin*. Manila: Komisyon sa Wikang Filipino.

Dryden, J. (2015). Hinggil sa Pagsasalin. In V. Almario (Ed.), *Introduksiyon sa Pagsasalin: Mga Panimulang Babasahin Hinggil sa Teorya at Praktika ng Pagsasalin* (V. Almario, Trans., pp. 1-12). Manila: Komisyon sa Wikang Filipino.

Pope Paul VI. (1963). *Constitution on the Sacred Liturgy Sacrosanctum Concilium*. Retrieved April 4, 2020, from Vatican. Va: https://www.vatican.va/archive/hist_councils/ii_vatican_council/documents/vat-ii_const_19631204_sacrosanctum-concilium_en.html

Sy, J. (2015). Mga Hamon sa Pagsasalin sa Nanyang Paoili ni Bai Ren. In V. Almario (Ed.), *Introduksiyon sa Pagsasalin: Mga Panimulang Babasahin Hinggil sa Teorya at Praktika ng Pagsasalin* (pp. 201 - 209). Manila: Komisyon sa Wikang Filipino.

Pangasinan

SARAY ANLONG A PANGKUSIMAT

Paskong Katekista P2 ■

Pamasahe P3 ■

Akin aga Gabay na Ogowaw so Mimisa? P4 ■

Katikistang-Lingkor P5 ■

Lider-Kateketikal P6 ■

Krus na Dalan na Katekistan-Lingkor

I Pandem P8 ■

II Getsemane P9 ■

III Sanedrin P10 ■

IV Koronan Sabit P11 ■

V Krus P12 ■

VI Abuwal P13 ■

VII Simon Sereneo P14 ■

VIII Panabetan P15 ■

IX Inpasak P16 ■

X Dimas P17 ■

XI Bilin P18 ■

XII Impatey P19 ■

XIII Inpunpon P20 ■

XIV Inkiulidbilay P21 ■

Giya na Panagbangat P22 ■

Paskong Katekista

Ni Clarence M. Batan

Isinalin sa Pangasinan ni Norma Villapa

Natan ta Pasko,
Walay ibaga ed sikayo,
Na saray maseseg
A manbabangat
Nipaakar ed si Cristo. ■

Trentan minutos
Ya sacipisyo,
Katekep toy
Imis tan biskeg
Ya ipapanengneng
To aliwan bokor
A parad sikato
No ag ingen
Bangat na pananisyad
Simbaan ya inaro tayo. ■

Saraya ya
Katekista
So manbabangat
Na talos na pasko
No akin et igagalang
Tan ngingilinan tayo. ■

Sikaran katekista so parol ya
Manpapaliwawa a say pasko
Et nipaakar ed si Cristo

Salamat ed sikayon katekista,
Salamat ed paliwawa yo. ■

Mateo 2:9

*"Kadngel dad sayan bilin, linma
la ra. Diad dalan, anengneng
da lamet imay bitewen ya
anengneng dad bokig a
nanlapwan da. Tinombuk da
may bitewen ya anggad intonda
tod petek na kawalaay ogaw ya
aanapen da."*

Pamasahe

*Ni Clarence M. Batan
Isinalin sa Pangasinan ni Norma Villapa*

Naimanok iray ugugaw
Ya magulo tan maingal
Ed sakey cuarto,

Insan sikaray nanpareen
Ya mandarasal
Na Ave Maria
Ya benben day sto. rosaryo
Ed lima ra. ■

Arawin barangay,
Pigaran kilometrod cathedral. ■

Ontan manbangat
Na aral nipaakar
Ed say Simbaan. ■

Anggapoy sueldo tan bayar
Ya alagaren to
Pamasahe labat
So regalo
Tan panangarod Dios
So balon to. ■

Mateo 19:14

*“Inkuanen Jesus, “Paolyan yo
ray ogogaw ya ondagod siak.
Ag yo ra sesebelan, ta saray
totoon singa sarayan ogogaw so
makankien na Panariay tawen.”*

Akin aga Gabay na Ogogaw so Mimisa?

Ni Clarence M. Batan

Isinalin sa Pangasinan ni Norma Villapa

Walay katekistan angibangat
Ed ugegao ya aanusan
A say aral et nipaakar
Ed Dios tan Simbaan. ■

Kuay ateng met a nansalita
Nipaakar ed saray anak da,
Ag ira ononor
Tan agda antay
Mangigalang ed matakken la. ■

Sakey met ya ogaw so angistorya,
Nipaakar ed inaron pamilya,
Kulkol ya naynay si ama tan ina
Ya mansiyan lara
Kunoy gawaen da. ■

Tepet na katikista man-
Manangis mansebsebek,
“Akin agkayo mimimisa?”
Libu- Libon ogogao
Kukuyongen to ran
Onla kumon irad Simbaan. ■

Ebat na ogogao
Ya manterter so luwa ra,
Ateng mi'y agira mimimisa
Anggapo la
Amoy pananisia ra. ■

Natan amo,
Saray ateng so nepeg a kalaran
Ta saray anak
“So mangibabagay katuaan
A nipaakar ed pananisia
Ed si Kristo tan Simbaan.” ■
Si katikista miti-mitin
Mandadasal
Kumon ateng tan anak
Manoolop ta onla rad Simbaan,
Ta diman so lugar
Na katekesis naaaralan. ■

Mateo 2:41-42

*“Tinaon-taon, kapag Pistay
Paskua, oonlad Jerusalem iray
atateng nen Jesus. Nen mantaon
na labindua si Jesus, linma rad
pista onung na kaogaliyan na
saray totoo.”*

Katekistang-Lingkor

Ni Clarence M. Batan

Isinalin sa Pangasinan ni Norma Villapa

Say katekista
Et singa sakey a kanta,
Say kuli et singa litra
Tan say tono,
Et para Dios
So walad isip tan kagagawa. ■
Agaylay abig na sayan kanta
No say naaralan et ibibilay da,
Ayan aral tan kakabatan
Et nipaakar ed inan Simbaan. ■
Say intrada tan finale
Na sayan kanta
Et mansiansian
A narerengel tan
Nalilikna ya say
Mangakansyon
Et saray katikista
Ya mangaarod
Dios tanpananisiya. ■
Sayan kanta sirin
So sakey ya arod
Onos tan armas
Ya manangiagel
Ed lugar tin Pilipinas. ■

Lucas 1:46-48

*"Inkuanen Maria: 'Itanduroy
pusok so Katawan, tan manliket
so ispirituk lapud Dios a
Manangilaban ko, ta anunotan
to ak a magter ya aripen to!
Manlapud natan, tawagen
ak a maliket na amin da ray
katoowan.'"*

Lider-Kateketikal

Ni Clarence M. Batan

Isinalin sa Pangasinan ni Norma Villapa

Say biskeg na pangulo
Ed trabahahong katekismo,
Et saray sacramento:
Binyag so kaukolan,
Pian misyon no nagapuan. ■
Eukaristiya lawas walad sika
Tan ibiang moy kaiba,
Pian onkasil so linawa,
Misyon moy nagawa. ■
Diad kumpisal
Nagawaan so panagpaabeba,
Birbirey kakapoyan,
Ta ontan lantiy irap
Na lider katekista. ■
Awat moy kumpisal
Ya sakramento
Ya tulong, biskeg,
Asikaso ta kaiba lawas
Ed kimey so Spiritu Santo. ■
Saya so nunoten
Ed gawa no say pari
Tan katekista
Ta say lider et saya
So nepeg a gawaen
Ed amin ya bekta. ■
Say katekesis
Agalay abig ya liknaen
tan aro ya akikasakey
Ed Simbaan
Tan Katawan tin Jesu Kristo,
Anggaman irap tan kapoy

Lapud inkapangulo to
Wala nin siyan- siya
So onlesan, seseg tan biskeg. ■
Lapud walay gracion
larak ya ipuipuyok ed sikato. ■
Kinmapoy man so pananisya
Onsabin onsabi a
Sikatoy maligsa. ■
Ta diad serbisisyo to a
Lider kateketikal,
Wala so samit, ganas tan
Ligliwa anggpooy angga. ■
Krus a dalan na
Serbisyon-katekista. ■

Juan 1:14

*"Nagmaliw a too so Salita
tan akiayam ed sikatayo.
Anengneng miy kagalangan to a
napnoy aro tan katwaan. Inawat
to yan kagalangan ed Ama, ta
sikatoy bogbogtung ya Anak."*

Krus na Dahan na
Katekistang - Lingkor

I Pandem

Ni Clarence M. Batan

Isinalin sa Pangasinan ni Norma Villapa

Amin mankelaw
Nen sikaray mamangan.
Ta inkeray Nanay
Ya inbengaw
Manbangatac lamet
Na vocasyon
Anggan balbaleg iyan ebatan.
Sakey yan misyon na Simbaan.
Katekistay labas ko la natan.
Agmet abigla so ogogao
Tan si Tatay
Ta diad Simbaan
So lalaen ton naynay.
Bilin nen tatay,
“Kumon agyo kami
Nalingwanan tan ikaindan”
Tan kuay nanay,
Andin balot ta familyac
Ya Inararoc ed bilay.
Si Nanay aliston nanlinis,
Nansinop tan inlira ton amin
Ya maayos,
Insan intomboc
Toy gawaen
Na sakey ya katekista.
Sirin saya so unaan
Na dalan na krus
Na katekistan lingkor,
Sakripisyon makabaliksan. ■

1 Corinto 11:23

*“akisalamat ed Dios, insan to
pinipisag tan kuantu, “Sikato yay
laman ko a para sikayo; gawa yo
ya a pakanudnunotan ed siak.”*

II Getsemane

*Ni Clarence M. Batan
Isinalin sa Pangasinan ni Norma Villapa*

Antis ya kabaten
No anto tay katekesis,
Si Nanay limmoob
Ed sinimban panag-aral na
katekismo,
Tan biblia na
Catoliko Cristiano
Tan Pilipino. ■
Singa mairap
Ni'y ondengel
Ed saray katekista, pari o director
Ta singa mairap
Ya talusan
So bangat na Simbaan. ■
Ya singa si Hesused Getsemane,
Walay ermen
Ta onpan mairap dan talusan
So mikaduan
Na dalan na krus
Na katekistan lingkor,
Sakripisyon makabaliksan. ■

Lucas 22:42

*"Ama," inkuanto, "no labay mo,
ipaliis mo ak pad sayan kupay
kairapan. Anggaman ontan, aliwan
say linawak, no ag ingen say
linawam, so nasumpal."*

III

Sanedrin

Ni Clarence M. Batan

Isinalin sa Pangasinan ni Norma Villapa

Inawat nen nanay
Sikatoy balon katekista
Ed sakey ya escuelaan. ■
Akitongtong sirin
Ed principal
Ta tepeten toy oras
Diad, kabuasan,
Ngarem, o kaaguan. ■
Saya singa si Hesus ed
Arap na Sanedrin,
Mapaabeban inawat to,
So nayaran oras
Ya imbaga rad sikato. ■
Anggapoy sunggay
O' riklamo
Ta pian nagawaan
Iran misyon to. ■
Saya so kumatlon
Na dalan na krus
Na katekistan lingkor,
Sakripisyon makabaliksan. ■

Marcos 15:1

*"Kasabiy kabwasan, nantitipon a
namplano ray manonan papari, saray
mamatakken na baley, saray iskriba,
tan saray arum ni ran kabyangay
Sanidrin. Binalur day Jesus, insan da
inyakar ed kinen Pilato ."*

IV

Koronan Sabit

Ni Clarence M. Batan

Isinalin sa Pangasinan ni Norma Villapa

Nen agapok
So misyon na katekista,
Liket so alikna,
Ag abayag singa abalang
So interes na escuela. ■
Agira onderengel
Tan singa walay problema. ■
Tan cuanda,
Diad pamilya ra
Agira mandarasal
Tan ag ira mimimisa. ■
Say ateng da
Ag ira kasal
Tan kolkol ya naynay
So nagagawa,
Tan mansiyan
Cono so gawaen da. ■
Si katekista
Walay baleg
Tan ambelat ya coronan alikna. ■
Tan singa aturok
So puso to
Na makdem ya pana,
Agda anta iray sacramento
Tan kulan ni pakatalus da. ■
Saya so kumapat
Na dalan na krus
Na katekistan lingkor,
Sakripisyon makabaliksan. ■

Mateo 27:29

*“Nanliken iray sanga-sangan masabit
tan ginawa ran singa korona, insan
da inyan ed olo to. Impabemben dad
kawanan a lima toy sakey a bislak.
Nantatalimukor irad arap to tan
niludlurey da. Inkuanda, “Andokey
komun so bilay na Ari da ray Judio!”*

V Krus

*Ni Clarence M. Batan
Isinalin sa Pangasinan ni Norma Villapa*

Agew-agew
Bitbit na katekista
So krus ongapod pamilyan
Sisirbian ya anggad escuelaan,
Manaalagar iran
Ogogao ya babangatan. ■
Ni pasahe, tisa, papel o' lapis
Awit ton iter ed escuela
Ta anggapo lanti osaren da. ■
Gastos ya amin kaoten
Tod sarili ton bulsa. ■
Saraya so bilay
Na sakey a katekista,
Anggaman mairap
Kalamor anos so nagagawa. ■
Ta sikatoy kumalima
Na dalan na krus
Na katekistan lingkor,
Sakripisyon makabaliksan. ■

Mateo 16:24

*"Inkuanen Jesus ed saray disipulo to,
"Siopamay malabay ya ontombuk ed
siak, nakaukolan a lingwanan toy
sikaton dili, sakbaten toy krus to, insan
ontombuk ed siak."*

VI

Abuwal

Ni Clarence M. Batan

Isinalin sa Pangasinan ni Norma Villapa

Irap, kesaw
So amayamay
Onkakapoy met
So katekistan liknaan. ■
Walay sakit, inap,
Paoges, balaw tan palsaan. ■
Ibabangat to
Cuanda agto balet ibibilay. ■
Tuan nakesawan
So sakey a katekista,
Ya kalamor anos to
Ngalgali naupot la. ■
Balet wala nin siansia,
Lalo ta Dios
Lawas so kaiba!
Sikato ya lamet
Na dalan na krus
Na katekistan lingkor,
Sakripisyon makabaliksan. ■

Isaias 53:5

*“Balet asugat-sugat lapud saray
kasalanan tayo, apekpepek lapud
saray kaogsan a ginagawa tayo.
Apaabig itayo lapud dusan nilikna
to; lapud saray siplat a dinmadapod
laman to pinmawil so gendat a biskeg
tayo.”*

VII

Simon Sereneo

Ni Clarence M. Batan

Isinalin sa Pangasinan ni Norma Villapa

Say gawan katekesis,
Singa dakel iray Simon Sereneo. ■
Diad bektan pankaukulan. ■
Amayamay so
Tulong ya nailaluan.
Si Tatay walay tulong tod si
Katekistan nanay. ■
Anggan kimey toy amayamay,
Ibaan to ni si Nanay. ■
Ontan met iray kaparan,
Katekista, Sister, Comadre, Amiga,
Nayari ran utangan
Anggan mabayag so bayaran. ■
Sayan mysteryoy
Mission aglabat nalingwanan
Lamet saya so kumapiton
Na dalan nakrus
Na katekistan lingkor,
Sakripisyon makabaliksan. ■

Marcos 15:21

*"Nabet dad dalan so sakey a lakin
manngaray Simon, a nanlapud bario
ya oonlad ciudad, tan pinasoot dan
impasakbat ed sikatoy krus nen Jesus.
Si Simon taga Cirene tan ama di
Alejandro tan Rufo."*

VIII

Panabetan

*Ni Clarence M. Batan
Isinalin sa Pangasinan ni Norma Villapa*

Say mankatekista,
Angan dakel so sakripisyo
Walay ni iter ton liket
Dakel iray naabet mo
Ya naynay ya mantepet
Ya totoo anggan iner man
So kawalaan to
Katuawan sirin iray iyebat to. ■
Kapigay agew- oras,
Na binyag, kasal,
Misa o anto caman?
Iner so nakar na Pari?
Labay dan pabindisyonan
Irayan antokaman,
Si katekista ya wadman ed Simbaan,
Ebat to ray katuawaan. ■
Saraya so gawan kumawalon
Na dalan na krus
Na katekistan lingkor,
Sakripisyon makabaliksan. ■

Lucas 23:28

*"Nilingaw nen Jesus ira tan inkuan to,
"Bibiin taga Jerusalem! Ag yo ak
nanangisan. Nangisan yo ingey
sikayon dili tan saray anak yo."*

IX Inpasak

*Ni Clarence M. Batan
Isinalin sa Pangasinan ni Norma Villapa*

Makakatangguyor so inkagawa
Ed inkipasak nen
Hesus ed krus. ■
Diad pankakasakey
Na katekista tanda
Ya misyonero ra. ■
Diad ngaray
Dios ama, anak,
Espiritu Santo,
Wadtan lawas
Ed isip tan puso. ■
Diad krus inpasak
Si Hesus sackripisyo ton bayar
Ed kasalanan na too,
Tertar na danum tan dalad diking to,
Inatey ya anggapoy reklamo. ■
Say tuan panangaro
Nen Hesus a Katawan tayo,
Sikatoy nantepel,
Pinatey ya anggapoy laban to,
Sayan tuan arod sicutayo
So lamot na sayan katekimo. ■
Saakey yan tanda
A kumasyam ya
Na dalan na krus
Na katekistan lingkor,
Sakripisyon makabaliksan. ■

Mateo 27:31

*"Kasumpal dan niludlurey, nilakseb da
may inkawes dad sikato, tan insolung
da may dilin kawes to. Insan da
impaway ya ipasak ed krus."*

X Dimas

*Ni Clarence M. Batan
Isinalin sa Pangasinan ni Corazon Q. Targa*

Siopa ed sikatayo
So aga mantatakew?
Ya ingetma
Kumon
Para ed katawan. ■
Siopa ed sikatayo
So aga mantatakew
Na imis tan liket
Para ed ugaw ya natgaan
Diad bangat ya Simbaan?
Siopa ed sikatayo
Ya aga atakewan
Na kateketikal ya oportunidad
Diad pan dalaw tan panbisita
Na kapilya tan katedral,
Diad homilya nen
Padre Tan si Obispo,
Diad simplen pangabet
Ed kaparan katoliko,
Diad pankakasakey ya pandasal
Tan panlilimugan,
Diad in getma ya oras,
Na almo tan nalikna tayo si Kristo,
Asinger ya singa kaabay mo
Ta pian
Maka-piisturyaan ka. ■
Mapalar si Dimas
Ta imasinger tan

Akitungtongan toy Kristo
Angan naiirapan, ingkerew to
Tan naawat to so pormisan
andi angaan
Say mandalepdep. ■
Ya katekista maseseg
Ed misyon. ■
Sikato ya'y ika samplon
Na dalan na krus
Na katekistan lingkor,
Sakripisyon makabaliksan. ■

Lucas 23:42

*"Insan inkuantod kinen Jesus, "Nunot
mo ak, Jesus, no kasabim ed Panaria."*

XI Bilin

*Ni Clarence M. Batan
Isinalin sa Pangasinan ni Corazon Q. Targa*

Say katekista
Tan say impamili
Impangawat ya bilin
Balbaleg ya masanton kimey
Ta pian man sian siya so bilay,
Balang aral na ebanghelyo,
Balang istorya na bibliya,
Balang masanton banget,
Balang istoryan pampasanto,
Kaiba tan kaantabay so pangiwanwan
Na apostoles ya si Juan,
Ya asinger ed si Hesus
Ya kaaro to. ■
Walad sikato so panagaro
Nen Maria ya ina tayo,
Ya napno na panangis,
Say puso toy asugatan
Diad inpan irap na Anak to
Naimatunan tan alikna to. ■
Diad si Maria imbilin
Nen Hesus so Simbaan
Diad panaon ya umbibilunget
Amin ya ilalo
Ed kaandian
Diad mabilay ya mundo. ■
Katekistan untutumbok ed Maria
Bitbit ton naynay so rosario
Diad mundon nagugunigon
Inkakristyano so tugtog. ■
Sikato ya so kuma labin sakey
Na dalan na krus
Na katekistan lingkor,
Sakripisyon makabaliksan. ■

Juan 19:26-27

"Anengneng nen Jesus si ina to tan say inararo ton disipulo a manalalagey diman, kanyan inkuantod kinen ina to, "Sikato so anak mo." Insan to inkuan ed samay disipulo, "Sikato so inam." Manlapud saman ya agew, inala na samay disipulo si ina nen Jesus, tan impanayam tod abung to."

XII Impatey

*Ni Clarence M. Batan
Isinalin sa Pangasinan ni Corazon Q. Targa*

Pigaran begta ya pandalepdep
So impatey nen Hesus
Na aray katekistan managunor. ■
Diad agew agew na krus
Ya benben to
Para ed misyon
Pangibiang na aral
Nen Kriston mabilay. ■
Balet diad impatey
Na katawan tayon Hesu Kristo,
Walay aral tayo -
Ya walay angaan
Balang sakey, walay laen to
Ya aga anta
Nu kapigan so pansampot to,
Tan say dasal tayo
Diad pansampot,
Malet ya lakap
Pormisan nakaiba
Say pormisa na tawen
Ta nagnap la
Say misyon so alaos la
Ya walay pisasalamat!
Sikato ya so kuma labin duan
Na dalan na krus
Na katekistan lingkor,
Sakripisyon makabaliksan. ■

Juan 19:30

*"Nen atawayan nen Jesus so alak ya
anapseng inkuanato, "Asumpal la!"
Intuek toy olo to, insan inyawat toy
ispiritu to."*

XIII

Inpunpon

Ni Clarence M. Batan

Isinalin sa Pangasinan ni Corazon Q. Targa

Say bilay na katekista
Ibabaga da,
Ya napno na liket
Liket ya akalamot,
Matunong ya managunor
Tan tuwan managlikor
Boses na pananisya
Tugtog toy panangasi
Kumpas toy panangaro
Kansyon na aro. ■
Nen impunpon si Hesus
Inesaesan to
So katekistan manangunor,
Ya diad pandalepdep to
Tan panpainawa to
Ed ibilunget ton taluran agew -
Man kansyon ya panagirayew
Manpasalamat, tan mandalepdep
Mandasal tan manisya
Ya diad amin ya segsegang
Tan bilunget, katekep na pormisan
Bilay tan liwawa so nagamuran. ■
Sikato ya so kuma labin talo
Na dalan na krus
Na katekistan lingkor,
Sakripisyon makabaliksan. ■

Mateo 27:59-60

*"Inala sirin nen Jose may bangkay nen
Jesus tan binalkut tod malinis a sidan
abel, insan to insorub ed lobuk ton
dili, ya agano nin inyongib tod bato.
Kasumpal to ya, angitolin na baton
baleg ya insara tod puirta, insan la
linma."*

XIV

Inkiulidbilay

Ni Clarence M. Batan

Isinalin sa Pangasinan ni Corazon Q. Targa

Pinili ya misyon
So mankatekista
Balet say tuwa --
Sikara so masimpit ya pinili
Na katawan ya Diyos,
Tan pian sikatoy kaiba
Diad anos ya panag lingkor
Diad inaro tayon Simbaan. ■
Bilayin so pananisya
Ya nanaugip tan umbebetel
Angapoy tunda ton
mampapanunot
Na importanten aral
Nisingeg ed panprepara
Ed inkiuli na bilay!
Katekistan yaman
Na say Simbaan
Sikato ya so kuma labin apat
Na dalan na krus
Na katekistan lingkor,
Sakripisyon makabaliksan. ■

Mateo 28:6

*“Andi dia, ta inmoli lad bilay, onung
na imbaga to. Singger kayo tan
nengneng yoy pasen a dinokulan to.”*

Giya na Panagbangat

Ideya nen Ma. Cecilia L. Balajadia at Clarence M. Batan

Saray Anlong A Pangkusimat

Tabin-Bibliya

Tepet-Dalepdep

Paskong-Katekista

Mateo 2:9
“Kadngel dad sayan bilin, linma la ra. Diad dalan, anengneng da lamet imay bitewen ya anengneng dad bokig a nanlapwan da. Tinombuk da may bitewen ya anggad intonda tod petek na kawalaay ogaw ya aanapen da.”

☞ *Siopa ray bitewen diad bilay mo ya angi wanwan ed sika paunla ed si Hesus*

Pamasahe

Mateo 19:14
“Inkuanen Jesus, “Paolyan yo ray ogogaw ya ondagod siak. Ag yo ra sesebelan, ta saray totoon singa sarayan ogogaw so makankien na Panariay tawen”

☞ *Sakey ka kasin dalan o instrument ta pian niasinger iray kalangweran ed si Hesus?*

Akin aga gabay na ogogaw so mimisa?

Lucas 2:41-42
“Tinaon-taon, kapag Pistay Paskua, oonlad Jerusalem iray atateng nen Jesus. Nen mantaon na labindua si Jesus, linma rad pista onung na kaogaliyan na saray totoo.”

☞ *Nakakaiba tayo ni ray ateng tayo ed pimisa?*
☞ *Sikatayon atateng naawit ti ni ray anak tayo ed Simbaan?*

Katikistang-Lingkor

Lucas 1:46-48
“Inkuanen Maria: “Itanduroy pusok so Katawan, tan manliket so ispirituk lapud Dios a Manangilaban ko, ta anunotan to ak a magter ya aripen to! Manlapud natan, tawagen ak a maliket na amin da ray katoowan.”

☞ *Diad panangirayew tid si Maria, nibaga tayo kasi ya sakey ya panagirayew ed dios so bilay tayo?*

Lider-Katekista	Juan 1:14 “Nagmaliw a too so Salita tan akiyam ed sikatayo. Anengneng miy kagalangan to a napnoy aro tan katwaan. Inawat to yan kagalangan ed Ama, ta sikatoy bogbogtung ya Anak.”	☞ <i>Nanengneg tayo so presenya na dios ed ritwal na sacramento?</i> ☞ <i>Mabilay kasi tayon imahe nen Hesus ed kapara tayo?</i>
-------------------------------	---	--

Krus na Dalan na Katekistan-Lingkor

I Pandem	1 Corinto 11:23 “akisalamat ed Dios, insan to pinipisag tan kuantu, “Sikato yay laman ko a para sikayo; gawa yo ya a pakanudnunotan ed siak”	☞ <i>Akatarya tayo kasin ipangaro so bilay tayo para ed arom?</i>
----------------------------	---	--

II Getsemane	Lucas 22:42 “Ama,” inkuantu, “no labay mo, ipaliis mo ak pad sayan kupay kairapan. Anggaman ontan, aliwan say linawak, no ag ingen say linawam, so nasumpal.”	☞ <i>Akatarya tayo la kasi ya gawaen so linaway dios kapara nen Hesus?</i> ☞ <i>Sikatayo ya katekista, mandadasal tayo kasi ya kapara nen Hesus?</i>
--------------------------------	--	--

III Sanedrin	Marcos 15:1 “Kasabiy kabwasan, nantitipon a namplano ray manonan papari, saray mamatakken na baley, saray iskriba, tan saray arum ni ran kabyangay Sanidrin. Binalur day Jesus, insan da inyakar ed kinen Pilato.”	☞ <i>Pigaran beses ya sinekderan tayo so pananisiya ed arap na karaklan?</i>
--------------------------------	---	---

**IV
Koronan Sabit**

Mateo 27:29

"Nanliken iray sanga-sangan masabit tan ginawa ran singa korona, insan da inyan ed olo to. Impabemben dad kawan an a lima toy sakey a bislak. Nantatalimukor irad arap to tan niludlurey da. Inkuanda, "Andokey komun so bilay na Ari da ray Judio!"

Akaprepara ak kasin arapen so sakit ya dalanen ed panumbok ko ed linaway Dios?

**V
Krus**

Mateo 16:24

"Inkuanen Jesus ed saray disipulo to, "Siopamay malabay ya ontombuk ed siak, nakaukolan a lingwanan toy sikaton dili, sakbaten toy krus to, insan ontombuk ed siak."

Kapigan ka nandesisyon ya tumbuken moy Katawan tin Hesus?
Kumusta so pansasakbat mo ed Krus to?

**VI
Abuwal**

Isaias 53:5

"Balet asugat-sugat lapud saray kasalanan tayo, apekpekpek lapud saray kaogsan a ginagawa tayo. Apaabig itayo lapud dusan nilikna to; lapud saray siplat a dinmadapod laman to pinmawil so gendat a biskeg tayo"

Wala ray panaon ya atumba so pananisyak ed Dios?

**VII
Simon Sereneo**

Marcos 15:21

"Nabet dad dalan so sakey a lakin manngaray Simon, a nanlapud bario ya oonlad ciudad, tan pinasoot dan impasakbat ed sikatoy krus nen Jesus. Si Simon taga Cirene tan ama di Alejandro tan Rufo."

Wala ra kasin panaon ya singa ak si Simon Sireneo?

VIII Panabetan	Lucas 23:28 “Nilingaw nen Jesus ira tan inkuanto, “Bibiin taga Jerusalem! Ag yo ak nanangisan. Nangisan yo ingey sikayon dili tan saray anak yo.”	 <i>Panon kan akatarya ya ipaliwawa so katuan nipaakar ed pananisyay?</i>
IX Inpasak	Mateo 27:31 “Kasumpal dan niludlurey, nilakseb da may inkawes dad sikato, tan insolung da may dilin kawes to. Insan da impaway ya ipasak ed krus.”	 <i>Panon kan akataryan awiten so sasakbaten mod abong mo? Tan diad baley mo? Tan Simbaan?</i>
X Dimas	Lucas 23:42 “Insan inkuantod kinen Jesus, “Nunot mo ak, Jesus, no kasabim ed Panarian mo!”	 <i>Wala ra kasiy panaon ya tinakewan koy panaon ya naibiang koy salita na Dios?</i>
XI Bilin	Juan 19:26-27 “Anengneng nen Jesus si ina to tan say inararo ton disipulo a manalalagey diman, kanyan inkuantod kinen ina to, “Sikato so anak mo.” Insan to inkuan ed samay disipulo, “Sikato so inam.” Manlapud saman ya agew, inala na samay disipulo si ina nen Jesus, tan impanayam tod abung to.”	 <i>Bibirbiren ko kasi si Maria ya inak met?</i>

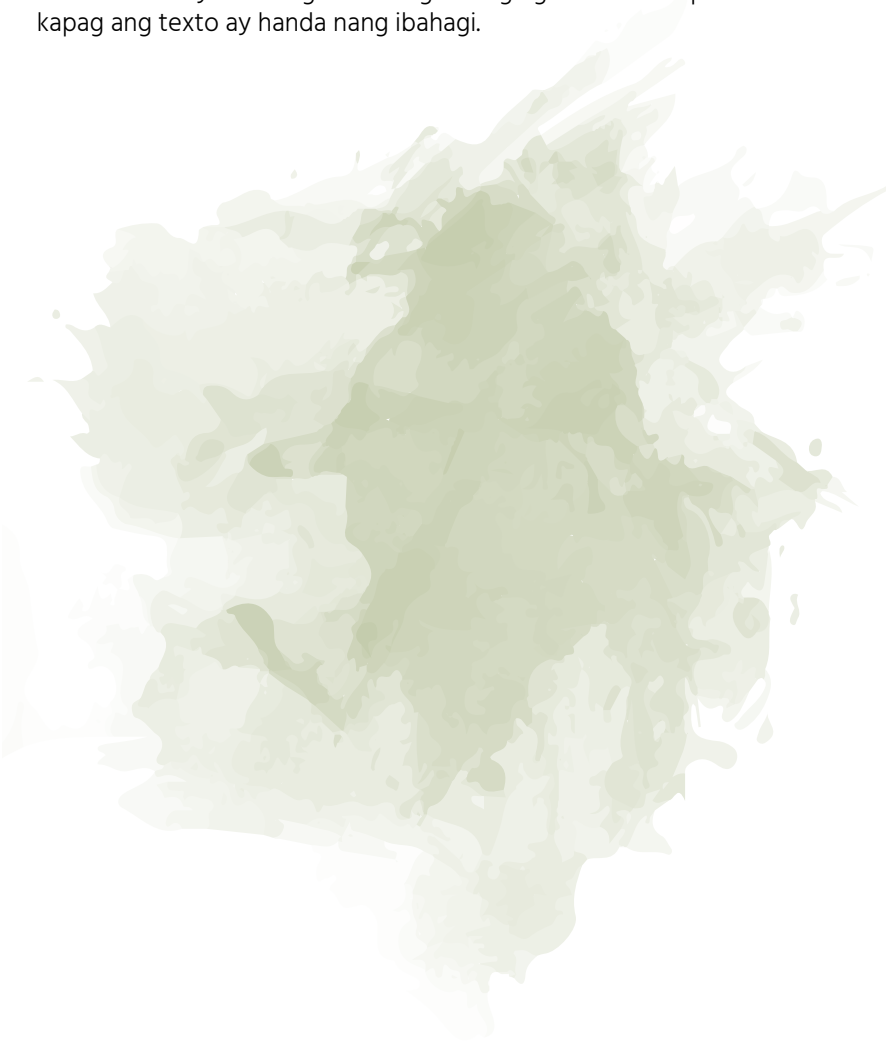
XII Impatey	Juan 19:30 “Nen atawayan nen Jesus so alak ya anapseng inkuanto, “Asumpal la!” Intuek toy olo to, insan inyawat toy ispiritu to.”	 <i>Naandian ak kasi na ilalo, diad panaon na segsegang tan pansubok?</i>
XIII Inpunpon	Mateo 27:59-60 “Inala sirin nen Jose may bangkay nen Jesus tan binalkut tod malinis a sidan abel, insan to insorub ed lobuk ton dili, ya agano nin inyongib tod bato. Kasumpal to ya, angitolin na baton baleg ya insara tod puirta, insan la linma”	 <i>Bebenbenan ko kasi so pananisyak ed panaon na walay pansubok kod bilay?</i>
XIV Inkiulidbilay	Mateo 28:6 “Andi dia, ta inmoli lad bilay, onung na imbaga to. Singger kayo tan nengneng yoy pasen a dinokulan to.”	 <i>Panon to kaalarem so pananisyak ed Katawan ya imulid bilay?</i>

[illegible]

Epilogo

Ang Yaman at Mga Hamon ng Katekistang-Lingkod

***Antabayanan ang laman ng bahaging ito na isasapubliko online kapag ang texto ay handa nang ibahagi.

MGA TAGASALIN

BIKOL

- **Erlinda Balaora**, katekista mula sa *Diyosesis ng Sorsogon*.
- **Ma. Danielle Villena**, nag-aral ng Sosalohiya sa *University of Santo Tomas*, at multimedia officer ng *NCS 2021: PARI Project*.

BISAYA at HILIGAYNON

- **Fr. Nelson S. Plohimon, OAR**, lider-kateketikal mula sa *Archdiocese of Cebu*.

BISAYA

- **Ma. Cecilia L. Balajadia**, katekista, guro ng Teolohiya sa *Institute of Religion* at research associate ng *NCS 2021: PARI Project* sa ilalim ng *Research Center for Social Sciences and Education (RCSSD)* ng *University of Santo Tomas*.
- **Msgr. Maximo Sarno**, lider-kateketikal mula sa *Archdiocese of Davao*.

HILIGAYNON

- **Ray Anthony Bofill**, dalubhasa sa Sikolohiya at guro ng Teolohiya ng *Senior High – University of Santo Tomas*.
- **Cynthia P. Tendencia**, katekista sa Pilipinas at sa Brunei, isang eksperto sa edukasyon, at ngayon ay retirado sa Halifax, Nova Scotia, Canada.

IBANAG at ILOCANO

- **Fr. Carlos C. Villanueva**, lider-kateketikal at tagapayo ng mga katekista sa *Diyosesis ng Ilagan*.

ILOCANO

- **Florence C. Navidad**, eksperto sa larangan ng edukasyon at kalusugan, guro sa *Faculty of Pharmacy* at research associate ng *NCS 2021: PARI Project* sa ilalim ng *RCSSD* ng *University of Santo Tomas*.

- **Rolando O. Dela Cruz**, guro, nagpapakadalubhasa sa larangan ng edukasyon sa *Cagayan State University*, at sa kabila ng pagiging bulag, nag-volunteer para magsalin ng mga tulang-pananaliksik.

KAMPANGANGAN

- **Charles Henry C. Espiritu**, guro at lider-kateketikal ng *Arkidiyosesis ng Pampanga*.

PANGASINAN

- **Norma Villapa**, naging katekista sa *Arkidiyosesis ng Lingayen-Dagupan*.
- **Corazon Targa**, naging katekista sa *Arkidiyosesis ng Lingayen-Dagupan*.

WARAY

- **Ma. Joselyn Año-Cabato**, guro sa pampublikong paaralan at tumutulong sa mga katekista sa *Diyosesis ng Borlongan*.
- **Gloria Año-Oray**, principal sa pampublikong paaralan at lider-kateketikal sa *Diyosesis ng Borlongan*.

ENGLISH

- **Luciana L. Urquiola**, eksperto sa wikang English at guro sa *Faculty of Arts and Letters, University of Santo Tomas*.
- **Jeanette P. Grajo**, eksperto sa wikang English at guro sa *Faculty of Arts and Letters, University of Santo Tomas*.

ESPAÑOL

- **Abigail T. Pagalilauan**, eksperto sa wikang-Español at guro sa *Faculty of Arts and Letters, University of Santo Tomas*.

"Ito po ang aking paanyaya sa lahat nang mabibigyan ng pagkakataong basahin at pagnilayan ang librong ito, ang koleksyon ng mga tulang- pananaliksik hango sa mga datos ng buhay ng mga katekista batay sa NCS 2016-2018 na sinulat ni Dr. Clarence M. Batan na mula sa Filipino ay isinalin sa sampung wika.

Tunay ngang maituturing na kayamanan ng ating Simbahan ang mga Katekista, kaya mabuti pong ipagkaloob natin sa kanila ang tamang pagpapahalaga, pagkilala at paggalang. Mabuhay po ang ating mga katekista sa buong Pilipinas!

Nawa'y sa bawat tulang inyong mababasa, isang dasal din ang inyong masambit – para sa ating mga katekista, para sa ating Simbahang Katoliko.

Pagpalain tayong lahat ng Poong Maykapal kasama ng ating Mahal na Inang Maria, Amen."

Hango sa Paanyaya: Kwentong Katekista
ni Bishop Roberto C. "Bobet" Mallari, DD
Chair, CBCP-ECCCE
Bishop, Diocese of San Jose de Nueva Ecija

TUNGKOL SA MAY-AKDA

Clarence M. Batan, isang sociologist sa larangan ng kabataan, edukasyon, trabaho, at Katolisismo, partikular sa larangan ng *catechetical ministry*. Naging *research director*, kasalukuyang Propesor sa Sosyolohiya at *Coordinator* ng *Department of Sociology* sa *Faculty of Arts and Letters, University of Santo Tomas*; naging *Project Lead* ng *National Catechetical Study (NCS) 2016-2018*, and ngayon, *Principal Investigator* ng *National Catechetical Study (NCS) 2021: Pastoral Action Research and Intervention (PARI) Project*. Isang tagahanga ng mga katekistang Pilipino ng Simbahang Katoliko.